

باغی که بازار کفش شد

نگاهی به پیاده‌راه سپهسالار (خیابان صف)

محمد رضامهریانی گلزار، کارشناس ارشد معماری منظر

لذت ببرند؛ اما این یک روی سکه است...

روی دیگر سکه منظره امروز خیابان سپهسالار است. با گذشت تنها چند سال از اقدام ارزنده سازمان زیباسازی، متأسفانه بی‌توجهی ساکنین به محیط پیرامون، فرسایش مصالح، تخریب‌های محیطی و... باعث شکل‌گیری منظره‌ای ناخوشایند شده است و طرح سازمان زیباسازی را به یک پروژه ناپایدار بدل کرده است.

به نظر می‌رسد که چنان‌چه ایده بهسازی پیاده‌راه سپهسالار، چند نکته ظریف را مدنظر قرار می‌داد، امروز شاهد منظره‌ای بهتر از این خیابان تاریخی بودیم. در این فرصت به بیان چند مورد از تمهیداتی که می‌توانست در پایداری این پروژه، موثر باشد، خواهیم پرداخت.

اول: مشارکت ساکنان در طرح

مردم بسیار علاقه‌مند هستند که خود برای محیط زندگی‌شان تصمیم بگیرند و در آن دخل و تصرف کنند. در این صورت است که به آن دلبسته می‌شوند و حیات اجتماعی خود را وابسته به بقای محیط پیرامونی می‌پندارند.

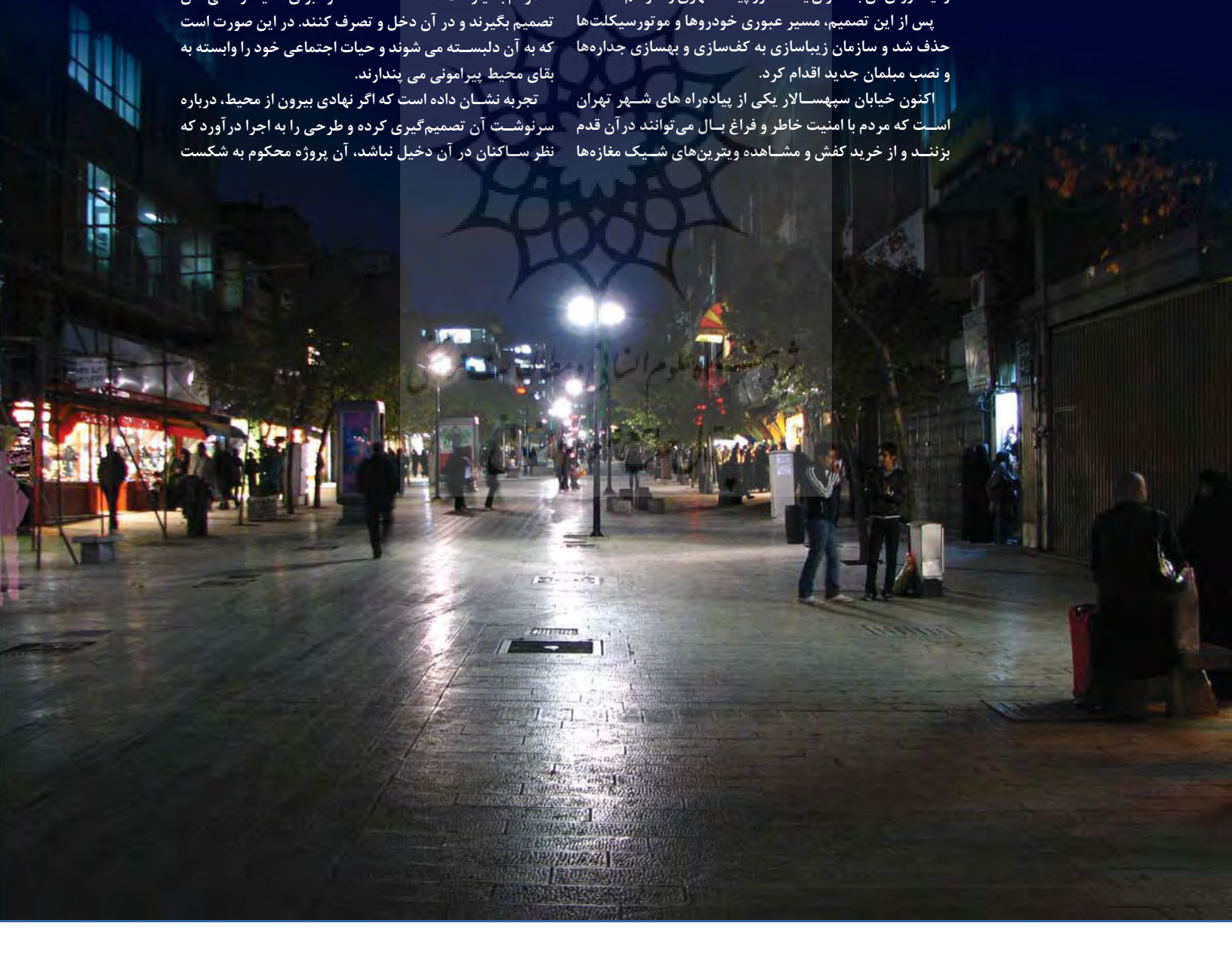
تجربه نشان داده است که اگر نهادی بیرون از محیط، درباره سرنوشت آن تصمیم‌گیری کرده و طرحی را به اجرا درآورد که نظر ساکنان در آن دخیل نباشد، آن پروژه محکوم به شکست

خیابان سپهسالار که امروزه آن را به عنوان راسته کفش فروشان می‌شناسیم، در گذشته‌ای نه چندان دور باغی متعلق به «حسین خان سپهسالار» بوده است. البته اکنون نشانی از این باغ قاجاری وجود ندارد، جز نام آن که در ذهن مردم باقی مانده است. خیابان سپهسالار در گذر زمان به پاتوق کفش فروشان بدل شد و فروشگاه‌های کفش اندک اندک به جای درختان باغ، از زمین رویید.

از دحام زیاد جمعیت، تردد خودروها و موتورسیکلت‌ها و آلودگی‌های محیطی در این بخش تاریخی، شهرداری تهران و سازمان زیباسازی را برآن داشت که با تبدیل این محور به پیاده‌راه، زمینه رونق آن به عنوان یک محور پیاده شهری را فراهم کند.

پس از این تصمیم، مسیر عبوری خودروها و موتورسیکلت‌ها حذف شد و سازمان زیباسازی به کف‌سازی و بهسازی جداره‌ها و نصب مبلمان جدید اقدام کرد.

اکنون خیابان سپهسالار یکی از پیاده‌راه‌های شهر تهران است که مردم با امنیت خاطر و فراغ بال می‌توانند در آن قدم بزنند و از خرید کفش و مشاهده ویتترین‌های شیک مغازه‌ها

چهارم : شهر ایرانی، الگوهای ایرانی

هرچند طرح بهسازی خیابان سپهسالار در نوع خود اولین به شمار می‌رود اما بهره گرفتن از الگوهای ایرانی و معماری بومی می‌توانست بر موفقیت طرح بیافزاید. میلمان و کف‌سازی برگرفته از طرح‌های اروپایی شاید در نگاه اول زیبا به نظر برسد اما گاهی با اقلیم و فرهنگ ایران سازگاری ندارد. به عنوان مثال صندلی‌های سنگی این پیاده‌راه در زمستان سردتر از آن است که بتوان بر آن نشست و در تابستان هم سایه‌ای را نیاز دارد تا از تابش آفتاب گرم در امان باشد. پوشش گیاهی خیابان نیز نیازمند بازنگری است. حضور درختان سایه انداز که هم آسایش محیطی را فراهم کند و هم یادآور باغ تاریخی سپهسالار باشد، دارای اهمیت دوچندان است.

در هر حال، این شروع یک رویکرد جدید به فضاهای شهری است. اقدامی ارزنده که سازمان زیباسازی شهرداری تهران بانی آن بوده و امید است در آینده با رعایت تمهیداتی که به برخی از آن‌ها اشاره شد و انجام پروژه‌های مشابه، شاهد زیبایی پایدار محیط‌های شهری خود باشیم.

خواهد بود. در مقابل، مشارکت مردم در تمامی مراحل یک پروژه باعث احساس تعلق ساکنان به محیط و تلاش برای تداوم زندگی در آن می‌شود.

دوم : برنامه بلند مدت و طرح‌های راهبردی

استمرار در اجرای طرح‌های شهری امری ضروری است. اگر برنامه‌های مدون و بلندمدت پیش از اجرای طرح مذکور تهیه می‌شد و بر اساس آن مراحل مختلفی همچون بهسازی محیطی، فرهنگ‌سازی در میان ساکنان و استمرار طرح در کنار حفظ و نگهداری از بخش‌های تاریخی در آن لحاظ می‌گردید، بدون شک این خیابان از زیبایی پایدارتری برخوردار می‌گشت.

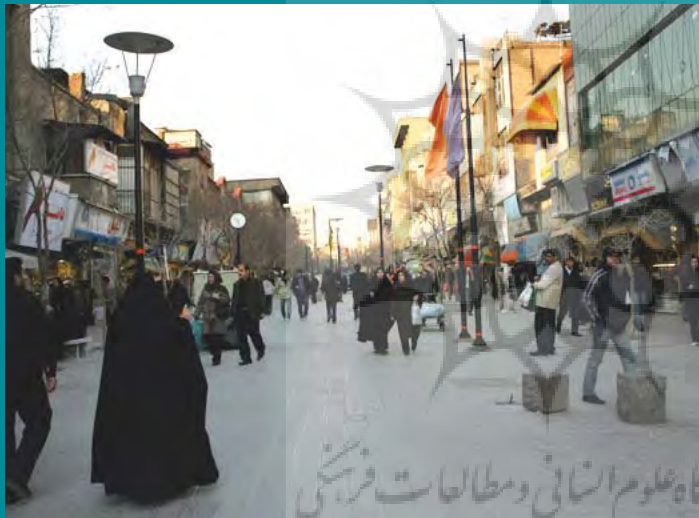
سوم : عدم توجه به بدنه‌های بالای تراز همکف

در حالی که کف‌سازی خیابان سپهسالار با میلمان مناسب و بهترین‌های فروشگاه‌ها با هم هماهنگ می‌نماید، طبقات فوقانی فروشگاه‌ها به حال خود رها شده است و مداخلات ساکنان در آن‌ها و اغتشاش بصری موجود از ارزش طرح بهسازی می‌کاهد. شایسته بود که سازمان زیباسازی، طرحی برای کلیه جداره‌های خیابان به اجرا در می‌آورد تا شاهد دوگانگی در منظر خیابان سپهسالار نباشیم.

خیابان سپهسالار، تصادفاً دارای عناصر شاخصی بوده است که می‌توانست در طراحی منظر آن به عنوان نمادهای خاطره‌انگیز و هویت‌بخش دست‌مایه اصلی طراحی قرار گیرد. رواق جلوی بدنه خیابان، هویت ویژه و زیبایی به منظر آن می‌بخشد؛ در عین حال می‌توانست محل تمرکز آتائیه شهری باشد.

چشم انداز خیابان

نقش مهم هویت‌سازی و زیباسازی منظر راه را برعهده دارد. در طراحی منظر خیابان، بایستی تراکم تجهیزات شهری در پرسپکتیو طولی را چنان مدنظر داشت که چشم انداز خیابان ترکیبی از عناصر صنعتی که نقطه نهایی دید را می‌پوشاند، نباشد.

بدنه خیابان، بخش اصلی فضای آن

است. خاطره بصری و مفهوم ادراک شده توسط شهروندان، بیش از هر چیز وابسته به مقطع خیابان است که بدنه، جزء مهم تشکیل‌دهنده آن است. در خیابان سپهسالار، احتمالاً به دلیل تنگناهای مالکیتی، توجه اصلی معطوف به کف خیابان بوده است.

